

NOAH E. COTSEN LIBRARY OF
YIDDISH CHILDREN'S LITERATURE

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
NO. 12998

TSHARLZ DARVIN

VI. Cherevko

*The original of this title comes from the permanent collection of the
YIVO Institute for Jewish Research, New York, NY*

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified.

If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

וול. טשערעווקאָוו

טשארלז דארווין

צענטרפארלאג

ספסקה-בארקשו-פינסק

1 9 3 0

אל. משער עזרקאָן

ט ש א ר ל ז ד א ר ו ו י ן

צענטראַלער פעלקער-פארלאַג פון ם ס ם ם
מאָסקווע-כאַרקאָו-מינסק 1930

א י נ ה א ל ט

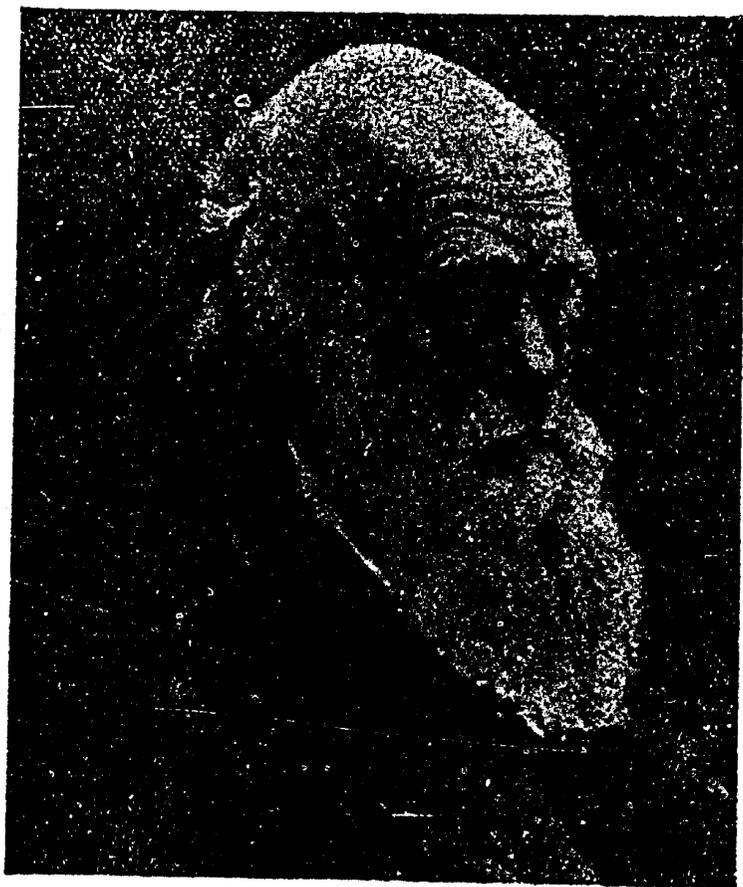
זמט	
5	די גוליע טון פרומקעט
7	א ג. סטע' ארבעט
7	א גאלעך א שיסער
9	די ריזע
15	לעבן און טויט

Главлит № А 78235

Заказ № 2050

Тираж 5000 экз.

Книжная ф-ка Центриздата Народов СССР. Москва,
Шлюзовая набережная, 10.

סשארלו דארווין

די גוליע פון פרומקייט

מיט דריי פערטל יארהונדערט צוריק, האט א דייטשישע „וויסנ-שאפטלעכע“, מיטטיינס געזאגט, געזעלשאפט זיך פארנומען מיט דעם, וואס זי פלעגט לויט פארשיידענע אויסערלעכע סימאנים באשטימען דעם מענטשנס פעיקייטן.

דידאזיקע געזעלשאפט האט זיך באקאנט מיט דארווינס פאטא-גראפיע און האט געפונען אף זיין קאפ „א גוליע פון פרומקייט“. זיי האבן מייקעף געגעבן צו וויסן דארווינען וועגן דעם מיט א בריוו, אין וועלכן זיי האבן פארזיכערט, אז אין זיין גוליע איז פאראן אזוימיל פרומקייט, וואס וואלט געקלעקט ניט אף איין ביסקאפישער קאפ. די געזעלשאפט איז געבליבן צום נאר. משארלו דארווין האט ניט ארויסגעוויזן קיין באזונדערע פרומקייט. פארקערט, ער האט געשאפן אזא לערע, וואס די ביסקאפן פון אלע פעלקער האבן זי מיט איין קאל אנערקענט פאר אן „אפיקארסישער“ און א „גאטספיינטלעכער“. כאטש דארווין איז געוואקסן אין אזעלכע באדינגונגען, וואס וואלטן געדארפט מיטהעלפן, די פרומקייט זאל זיך בא אים אנטוויקלען אפן סאמע בעסמן אויפן.

געבוירן דעם 12 פעווראל 1809 יאר אין א קליינעם ענגלישן שטעטל שלאסבערי, איז משארלו דארווין פון קינדווייז אן דערצויגן געווארן אין גאטספארמאטיקייט. בא ניין יאר האט ער שוין גוט געלונסן צו וועמען זיך ווענדן נאך הילף אין די שווערע לעבנס-מאמענטן. ווען ער פלעגט מיט אלע קויכעס לויפן אין שול, פלעגט ער סת צייט צו צייט הייבן די הענט צום הימל און בעמן.

— אלמעכטיקער גאט. העלף מיר קומען צו דער צייט אין שול! ער פלעגט קיינמאל ניט פארשפעטיקן און איז געווען זיכער, אז דאס מיט זיך פאר אים דער גומינקער גאט.

דער אויפערשטער איז אַבער ניש געווען בעקויער צו העלפן
משארלין באהערשן די שול-דיסציפלינעס, צווישן וועלכע די וויכטיקסטע
זיינען געווען די אלטע שפראכן, די קונסט פון לידער שרייבן און פון
זיין אן עמעסער דזשענטלמען. אף אנדערע לימודים האט מען געלייגט
ווייניק אכט, און דאס קנעלן האט אף לאנג אפגעשלאגן בא משארלין
דעם כיישעק צום לערנען.

ער איז געווען אינעם לערנען דער ערגסטער, דערפאר אַבער אוי-
סער דער שול פלעגט ער ווערן דער ערשטער צווישן די כעוורע אף
כאפן פיש, יאגן כייעס, קלייבן קאלעקציעס פון ווונדערלעכע שטיינ-
דעלעך, גרילן און אויך באפעלעך און אנדערע אינוועקטן.

משארליס פאטער, סער ראַבערט, האט זיך זייער געפייזערט אף
משארלין פאר זיין ניש-פעיקטיט צום לערנען.

— עס איז א בעזאיען פאר אונדזער גאנצער פאמיליע — האט ער
צערייצט געזאגט דעם זון. — וואס איז עס פאר אן ארבעט? האפן צו
טאן נאר מיט הינט, כאפן מיט און קלייבן דער רועך ווייסט וואס.

משארלי האט שטארק ליב געהאט זיין פאטער. ער האט אַבער
ניש געקאנט דערשטיקן אין זיך די ליבע צו דער נאטור. דעריבער
האט ער אופמערקזאם אויסגעהערט דעם טאטנס דראַשע, קלוימערשט
זיך פארנומען מיט די ביכער, נאר באלד ווי מע האט אופגעהערט אף
אייס אכטונג געבן, איז ער שטיל ארויס אינדרויסן: ער האט דאך
הינט געמוזט פארגרעסערן זיין קאלעקציע.

גלייך האט משארלין געגליקט, ער האט געפאקט צוויי אויסגע-
צייכנטע זשוקעס. נאר אין דער רעגע האט איבער זיין קאפ אַנגעהויבן
זשומען א דריטער. משארלי האט אזש אופגעצייטערט. אזא שיינעם
עקזעמפליאר, מיט האַריקע פיסלעך און פלוילעכן רוקן האט ער נאך
קיינמאל ניש געזען. אַבער וואס טוט מען? אז ביידע הענט זיינען
פארנומען. משארלי האט ניש לאנג געטראכט. איינעם פון די געפאקטע
זשוקעס האט ער געשווינד אריינגעשטופט אין מויל און מיט דער
פרייער האנט געכאפט דעם דריטן. אין דער רעגע האט ער דערפילט
א שארפן ווייניק אין צונג, און אין מויל האט זיך צעגאסן עפעס א
קלעפיקס און עקלדיקס ביי צו ברעכן. דאס האט דער זשוק אין מויל
אַנגענומען מיטלען זיך צו פארטיידיקן. א גאנצן טאג האט משארלי
געהאלטן דערנאך אין איין שפייען און דייניקן דאס מויל.

„א פוסטע ארבעט“

דאס באליבסטע איז בא טשארלין געווען פארברענגען אין וואלד.
— מאדנע — פלעגט ער זאגן, — וואס אזוי ווייניק מענטשן האבן
ליב די נאטור.

אינמאל איז ער געגאנגען מיט זיין עלטערן ברודער עראום קלייבן
אייער פון וואלד-פייגלען. ווען זיי האבן זיך אנגעשטיסן אף א נעסט
פון א כורוכטאן. האט עראום געוואלט צונעמען אלע פיר גרינלעכע
אייעלעך. טשארלו האט מיט ראכטאנעם אפגעשטויסן דעם ברודערס
האנט:

— וואס זוסטו? מע מעג דען פארשאפן אזוינע ייסורים די פייגל?
מירן נעמען נאר איין איי צוליב דער קאלעקציע.

און דערפון האט ער דערציילט, ווי דערדאזיקער פויגל נארט אפ
דעם עינער. מאכנדיק זיך קלוימערשט פארווונדעט, פליט ער פא-
מעלעך אוועק פונעם ארט, ווי דער נעסט איז, ווייט ווייט און פירט
אזוי- ארום אוועק דעם סוינע גאר אין אן אנדער ריכטונג.

עראום, וואס האט זיך דעמאלט שטארק אינטערעכירט מיט כעמיע
האט פארגעלייגט טשארלין אויך ארבעטן אין זיין לאבאראטאריע.
טשארלי האט זיך אזוי אפגעגעבן די כעמישע עקספערימענטן, אז ער
האט אינגאנצן פארווארפן די לימודים.

אז דער דירעקטאר האט זיך דערוויכט דערפון, האט ער ביז זיך
אויסגעלאכט פון טשארלין אין דער אנוועזנהייט פון אלע שילער.

— שעכט זי, יונגערמאן — האט ער געזאגט מיט אן ערנסטער
מינע פון א שויטע — איר פארנעכט זיך מיט אזא פוסטער ארבעט!
איך וואלט פון איך ניט אפגעלאכט אזוי עפנטלעך. ווען איר זאלט
זיך אפגעבן אביסל ערנסטערע און נוצלע-ערע זאכן, לעמאשל —
שפילן אין בעל...

א גאלעך א שיסער

דער פאטער האט געפרווט מאכן טשארלין פאר א מעדיקער און
האט אים געשיקט אין עדינבורגער אוניווערסיטעט אף דער מעדיצי-
נישער אפטיילונג.

גאר אויך דא האט טשארלי זיך שלעכט געלערנט. ער פלעגט בע-
סער בלאנקען איבערן ברעג פון יאם און קלייבן קאלעקציעס. דארט

איז ער זיך גיך צונויפגעגאנגען מיט די פישערס, פלעגט אפט פארן מיט זיי פאנגען פיש און דערמיט בארייכערן זיינע יעדיעס וועגן לעבן פון יאם. ער איז געווארן א מיטגליד פון דער געזעלשאפט פון ליבהא-בער פון דער נאטור און איבערגעלייענט צוויי פארטראגן וועגן זיינע ערשטע אנטדעקונגען פון זיינע יאם-זוכענישן. דאן איז ער נאך נים אלט געווען קיין צוואנציק יאר.

ווען משארלו האט זיך אומגעקערט פון עדינבורג אהיים אף קאני-קולעס, האט דער פאטער אים ארויכגערופן צו זיך אין קאפינעט און געשמועסט מיט אים אריבער א שא.

— איז אט, גוטער ברודער, באטראכט — האט לעכאף געזאגט מער ראפערט — ס'איז קלאר, אז קיין בעדיקער וועכטו נים זיין, איז עפשער וועט זיך דיר איינגעבן א גאלעד צו ווערן.
— טשארלו האט געגעבן זיין האסקאטע.

קעדיי אפער צו ווערן א גוטער-ברודער מיט גאט, איז כוזן גומן ווילן נייטיק נאך אויסלערנען די קנאט צו פאשען אן איידע גלויביקע. איז משארלו קומט אן אין קעמפרידזשער אוניווערסיטעט, ווו ס'האט זיך געלערנט ניוכאן.

האגאם טשארלו האט זיך באצויגן מיט ערע צו די געמלעכע וויסן-שאפטן, נאר ער האט געמוזט אנערקענען, אז דידאזיקע וויסנשאפטן זיינען נאך לאנגווייליקער פאר די מעדיצינישע, און דאס ערגסטע איז געווען, וואס אין זיי איז נים געווען קיין שום זיכערער אינהאלט, זיי האבן זיך נים באזירט אף קיינע שום באוויזן. און דארוין איז שוין געווינט געווען צו זוכן און געפינען די עמעסע סי-פעס פון יעדער דערשיינונג

און ס'פלעגט זיך באקומען, אז ער האט זיך פאקטיש מער אפגע-געבן עקסקורסיעס, נאכמערקונגען איבער נאטור און דער בארייכערונג פון זיינע גרויסע קאלעקציעס. איידער דעם לערנען אין אוניווערסיטעט. בענגניווע פלעגט ער אפט אוועקפארן אף יענעריי. און קעדיי נים פארגעסן גוט שיסן, פלעג ער קימאט טאג-טעגלעך זיך איפן בא זיך אין צימער.

— א מאדנער מענטש אט דער דארווין. — האט איין פראפעסאר גע-זאגט א צווייטן — איך גיי אפט דורך נעבן זיין פענצטער און הער ווי ער קנאקט שמענדיק מיט א ביטש. אזא מאדנע צייט-פארברע-געניש!

דער געערטער פראפעסאר האט זיך ניט געקאנט פארשטעלן, אז דער צוקונפטיקער גאלעך פארנעמט זיך מיט אזא ניט-פאסיקער אר-בעט, ווי שיסעריי.

דריי יאר האט זיך דארווין אפגעלערנט אין אוניווערסיטעט. ער איז געווארן א געזונטער שטארקער יונג. ער האט געקאנט צופום דורכמאכן גרויסע שטרעקעס ניט מיט צו ווערן, און שפרינגען איבער א שטעקל אף דער הייך פון זיין קיין.

אין 1831 י. האט ער געענדיקט דעם אוניווערסיטעט און איז גרייט געווען צוטרעטן צו זיינע היסכיוועסן פון א גאלעך.

נאר... דא איז פארגעקומען א געשעעניש, וואס האט צונישט גע-מאכט אלע פלענער, און אפילע די פארימטע גוליע האט דא אויך ניט געקאנט העלפן. וועגן דעם דערציילט דארווין אליין אזוי:

— פון דעם מאמענט האט זיך מיין לעבן אנגעהויבן פונסנדיג. מיין דער טאג פון מיין צווייטן געבורט.

די ענגלישע רעגירונג האט באשלאסן שיקן די מיליטערישע שיף „ביגל“ אין א 5-יאריקער ריזע ארום דער ערד. דער קאפיטאן פיצראי האט געמאלדן, אז ער קאן מיטנעמען א יונגן דרייסטן און געזונטן מענטשן, וואס זאל די ריזע אויסנוצן צוליב וויסנשאפטלעכע צילן. דארווין איז פאלד אוועק צו פיצראיען.

כויז דער קלוגער טעאריע וועגן גוליעס אפן קאפ, איז דאן געווען נאך איינע. וואס האט געלערנט, אז דעם מענטשנס כאראקטער קאן מען דערקענען לויט זיין פאנעם און אפילע לויט דער נאז, אויב מע קוקט אפן פראפיל. דער קאפיטאן פיצראי האט שטארק געהאלטן פון דערדאזיקער טעאריע. ער האט זיך באמיט די גאנצע צייט זען דאר-ווינס פאנעם אין פראפיל.

— ניין, האט באשלאסן פא זיך דער קאפיטאן, — ער טויג ניט זיין נאז איז עפעס ניט דאסיק...

אבער אין געשפרעך האט זיך ארויסגעוויזן, אז דארווין איז אן אויסגעצייכטער יענער, א קרעפטיקער יונג... און ביכלאל א גוטער יאט. פיצראי האט א שפיין געטאן אף דער „פראפיל-טעאריע“ און פארגעלייגט דארווינען מיטפארן.

די ריזע

דעם 27 דעקאבער 1831 האט שטארלו דארווין פארלאזט ענגלאנד. דא הייבט זיך אן איינע פון די ווונדערלעכסטע ריזעס אין דער

מענטשלעכער געשיכטע, וואס האט געפראכט צו גראנדיעזע אנטי-
דעקונגען.

פאר דארוויינען. וואס האט זיך געלאזט אין וועג אן באשטימטע
פלענער, האט זיך אנגעהויבן גאר אן אנדער ווונדערלעך לעבן. אינ-
גאנצן ניט ענלעך אפן פריעריקן.

דארוויין האט איבערגעלעבט לעערער דעמועלפן געפיל. וואס פלעגט
זיין פא אים אין די קינדער-יארן. ווען. אנטלויפנדיק פון שול, פלעגט
ער אריינקומען אין דער געהיימער געדיכטקייט פונעם וואלד.

דריי גרויסע יאמען האבן געשווענקט די שיף „ביגל“ — דער אט-
לאנטישער, שטילער און אינדישער. א מאסע אינדולען — איינזאמע
שטיקלעך ערד צווישן אומענדלעכן וואסער-פעלד — האבן זיך באגעגנט
אף זיין וועג.

אז די שיף פלעגט צושווימען צו די אינדולען. פלעגט פון בארט
ארטשפרינגען א יונגער שטארקער מענטש און, באגלייט פון א
היפעלע מענטשן, זיך לאזן אין טיף פונעם אינדול. דארט האט ער
געזאמלט פארשיידענע שמיינער, אויסגעגראבן יארנלאנג פארבארגענע
סקעלעטן און ביינער, די מענטשן האבן געפאנגען פייגלען און כניעס
און דאס אלץ געפראכט דארוויינען. זשעדנע און אנטציקט האט ער
זיך צוגעקוקט צו דעם געפראכטן, פארוואנדערט געשאקלט מיטן קאפ,
און דא אפן ארט פארצייכנט זיינע באמערקונגען. טשארלעס קאפ איז
פול געווען מיט נייע פראגן.

— פארוואס איז די ערד פון די אינדולען — אי ענלעך, אי ניט
ענלעך אף דער ערד פון די מאטעריקן?

— פארוואס זיינען דא די כניעס און געוויקסן — אי ענלעך, אי ניט
ענלעך אף די, וואס זיינען אף די מאטעריקן? —

— פארוואס זיינען די סקעלעטן פון די געוויקסן, פייגלען און
כניעס, וואס ווערן אויסגעגראבן אף די אינדולען. מער ענלעך אף די,
וואס פון די מאטעריקן, איידער אף יענע, וואס לעבן איצט אף די
אינדולען?

פראגן... פראגן... פראגן... איצט איז אף זיי קיין ענטפערן
ניטא. איצט דארף מען גאר אנוואמען וואס מער פראגן, קעדיי אין
מעשעך פון פערציק יאר באווייזן צו ענטפערן אף זיי.

און דער ערשמער גרויסער ענטפער וועט זיין:

— ווייל די געוויקסן, פייגלען און כניעס, וואס זיינען אמאל, אמאל אריבער אף די אינדולען, האפן געמוזט ביסלעכווייז, פון דער צו דער זיך צופאסן צו די נייע לעבנס-טנאים. צופאסנדיק זיך, האפן זיי זיך געענדערט. ווען ניט, וואלטן זיי אומגעקומען. זייער גרייס, געפוי, פארב און נאך אנדערע אייגנשאפטן זייערע האפן זיך געפיטן אזוי, ס'זאל זיי גרינגער זיין צו לעבן אף די אינדולען.

— הייסט עס — אי געוויקסן, אי פייגלען, אי כניעס ביטמן זיך? ס'קומען און נייע מינים? נו, און גאט? ער האט דאך אלע געשאפן מיטאמאל אזוי, ווי זיי זיינען, — אזוי לערנט די רעליגיע?

— הייסט עס, אז ער האט ניט געשאפן.

— און דעם מענטשן?

— הייסט עס — דעם מענטשן אויך ניט?

דידאזיקע ענטפערן וועלן קומען דערנאך. און דערווייל — זאמלען, זאמלען וואס מער מאטעריאל.

נאך די אינדולען פון אמלאנטישן יאס האפן זיך באווייזן גרויכע בערג באדעקט מיט וועלדער. דאס איז געווען דאס פרעכטיקע לאנד פון דארעם-אמעריקע — בראזיליע — מיט אירע ניט-גערייטע וועלדער, וואס ציען זיך ארום דעם בעקן פון דעם גרויכן טייך אמאזאנע, מיט איר אויסערגעוויינלעכער פרוכטפארקייט און ווינדערלעכער רייכ-קייט אין כניעס און געוויקסן. דא וואקסן פארב-בי-מער, קאוטשוק, קאקאע, קאווע און דער מעכטיקער ניסנבוים וואס דערגרייכט פון פערציק מעטער די הייך. דא געפינען זיך ריווקע שלענג, וואס דינען די היגן איינזוויינער פאר שפיין. באזונדערס האט פארוואנדערט דאר-ווינען די אומגעהייערע פארשיידנארטיקייט פון די פייגלען, און ווידער זיינען פא אים אופגעקומען פראגן.

— פארוואס האפן די פייגלען פא איעלכע גוטע פאדינגונגען נאך מער זיך ניט פארמערט? אדער, פארקערט פארוואס האפן די רויב-כניעס ניט פארניכטעט אלע שוואכערע און ס'זיינען ניט געבליבן נאך עטלעכע שטארקסטע מינים?

— צוליב וואס זיינען אזוינע העלע פארבן און פאפעדערונגען?

די ענטפערן זיינען געקומען ערשט דערנאך אין פארם פון קלארע, קורצע געזעצן, וואס רעגולירן דאס לעבן אף דער וועלט. דאס זיינען די געזעצן: קאמף פאר עקזיסטענץ, נאטירלעכער אפקלייב, געזעלשאפטלעכער צוקלייב.

די כײַעס קאַנען זיך נישט פאַרמערן אָן אַ גרענעץ. דער שטאַרקער
עסט אױף דעם שוואַכן, קעדיי אליין לעבן. דאָס איז דער געזעץ פֿון
קאַמף פֿאַר עקזיסטענץ.

אַבער דער שוואַכער וויל אויך נישט שטאַרבן. ער קלאַמערט זיך אָן
לעבן מיט אלע מיטלען. ער לערנט זיך אױס צו זײַן געשיקט און
האַמטצעדיק. איין מין אַרבעט אױס אין זיך און אױסערגעווײַנלעכע
פּעיקניט זיך אױסדרײַען פֿונעם סױנע, אַ צױיטער — פֿלינקײַט פֿון
פֿלײַען, אַ דריטער — אַ שאַרפֿן געהער, אַ פּערטער — אַ פּעיקניט זיך
צופֿאַסן צו די אַרומיקע אומשטענדן, צו דער פֿאַרפֿ פֿון דער ערד.
פֿון די פֿלעטער, פֿונעם הימל, אַזױ אז דאָס שאַרפֿע אױג פֿונעם סױנע
זאל אױס נישט דערזען. דאָסזעלבע איז מיט די געױקסן. און אין יעדן
מין פֿלײַבט לעבן דער, וואָס האַט אַמפּעכטן זיך באַװױפֿנט קעגן די
אױמצעליקע געפֿאַרן. די אױבעריקע קומען אױס. דאָס לעבן און דער
טױט מאַכן אַן אַפֿקלײַב. דאָס איז דער געזעץ פֿון נאַטירלעכן אַפֿ-
קלײַב.

און די זײַען פֿון די פֿײַגלען און כײַעס, קעדיי צו האַפֿן אַ לעבנספּעיק
יונגן דאָר, קלײַבן זיך אױס שטאַרקע, קרעפֿטיקע און געשיקטע מענער.
און די ערן שלאַנגן זיך אַף דױלן, קעדיי צו באַװױזן פֿאַר די זײַען זײַער
קראַפט און פֿלינקײַט, און שטעלן אַרױס פֿאַר די זײַען זײַערע פֿיל-
פֿאַרביקע און רײַכע קלײַדונגען. דאָס איז דער געזעץ פֿאַר פֿאַרפֿלע-
כער צו קלײַב.

— אױב אַזױ, קומט אױס ווידער, אז קײַן גאַט איז נישט? די
באַשעפֿענישן זאַרגן זיך אליין וועגן זיך און אַרבעטן אױס אין זיך די
אײַגנשאַפֿטן, מיט וועלכע סײַז גרױנגער דורכצולעבן זיך?

— ווײַזט אױס, אַזױ איז עס.

— און ווי דערווײַזט מען עס?

— די רעשטלעך פֿון כײַעס און געױקסן, וואָס זײַנען פֿאַרפֿליבן אין דער
ערד, ווײַזן, אז שטענדיק פֿלעגט פֿאַרקומען אַ פֿאַרפֿיכט פֿון אײַנע אײַגנ-
שאַפֿטן אַף אַנדערע, מער צוגעפֿאַסטע צום לעבן. אױב מע זאל אױבער-
טראַגן אַ געױקס, צי אַ כײַע אין אַן אַנדער לאַנד מיט אַנדערע טנאַ-
ים, וועט דערדאָזיקער געױקס אַדער כײַע אומקומען, אַדער זיך סטאַ-
רען צופֿאַסן צו די נײַע טנאַים, פֿײַטן דעם ווױקס, באַפֿאַרפֿונג, פֿאַרמע.

— און דער מענטש — אויך?

— יאָ, דער מענטש איז דאָך אויך אַ מין כײַע.

פון בראזיליע איז „ביגל“ אוועק אף דערעם, צו די ברעגן פון אר-
גענטיגע מיט אירע אומענדלעכע סטעפן — פאמפאסן, דא האט דאר-
ווין געפונען אסאך רעשמלעך פון אוראלטע געוויקסן און כניעס. ער
האט גלייך באמערקט סיי זייער ענלעכקייט מיט די איצטיקע גע-
וויקסן און כניעס פון אמעריקע, סיי זייער כילעק.

נאך ווייטער אף דערעם איז ער געקומען צו די פעלדזיקע וויסמע-
נישן פון פאמאגאניע.

און אף סאמע דערעם-אמעריקע איז די שיף צוגעשטאנען צו די
ברעגן פון דער „פיערדיקער ערד“, ווו צווישן די פעלדזן האט געוואנ-
דערט א ווילדע באפעלקערונג מיט גרויסע סטאדעס שאף.

— דער אויסזען פון א נאקעטן ווילדן מענטשן אין זיין היימלאנד
איז א בילד, וואס מע קאן קיינמאל נישט פארגעסן, — האט דארווין גע-
זאגט פיצראיען.

און א שארפער געדאנק האט דורכגעפליצט אין זיין מויעך. אונ-
דזערע אורעלטערן אין יענע ווייטע צייטן, ווען זיי האבן נאך פון קיין
איזן נישט געוואסט, זינען דאך געוויס ענלעך געווען אף דעמדזויקן
ווילדן. נו, און זינע אורעלטערן? צו וואס פאר א לעפעדיקער באשע-
פעניש זינען זיי געענטער? וועמעס סקעלעט דערמאנען זייערע ביי-
נער? צי דערמאנען זיי נישט דעם סקעלעט פון א מאלפע? נו, פאר-
שטייט זיך, פון די מענטשנארטיקע ריזיקע' מאלפעס. אזעלכע מאלפעס
האט דארווין געזען אסאך בעשאם זינע ריזעס איבער אמעריקע.

דערווייל זינען דאס בלויז באזונדערע, אפגעריסענע געדאנקען
מיט דער צייט אבער וועלן זיי אויספילדן א גאנצע, פארענדיקטע סי-
מעס און וועלן שאפן די בארימטע לערע „וועגן אפשטאם פונעם
מענטשן“.

די שיף האט ארומגעשווימען דעם דערעמדקן עק פון אמעריקע
און איז געקומען צום בארניקן לאנד טשילי. דארווין האט געקלעמערט
אף די סאמע שפיצן פון די שניי-בערג, ווו ס'גלייטשן זיך אראפ זיי-
ער פאמעלעך, צו צען ס'אנטימעטער א טאג, די אייז-שטרעמען. ער
האט דארט געזען ווילקאן-אויסבראכן און איבערגעלעבט אן ערד-צי-
מערניש.

דא איז „ביגל“ שוין געקומען אין שטילן יאם. אפן וועג צו אווסט-
ראליע, האט די שיף זיך אפגעשטעלט פא די שילדקרעט-אינדזלען,
וואס זינען בארימט מיט זייערע ריזיקע שילדקרעמן, וואס דערגרייכן

פיז 700 קילאגראם די וועג. * דא האפן דארווינען פארנימערעסירט
ווי דער די פייגלען.

דא מאכט דארווין זינע וויכטיקסטע נאכמערקונגען. ער באמערקט,
אז די פייגלען זינען דיזעלבע, וואס די אמעריקאנער פייגלען, און
דאך איז צווישן זיי א גרויסער כילעק. דער כילעק איז א רעזולטאט
פון אן אנדער קלימאט און פון די באזונדערע אייגנשאפטן פון די
אינדזלען. דארווין קומט ענדגילטיק צום געדאנק, אז דאס לעבן אף
דער ערד האט זיך בעהאדרעגע אנטוויקלט, און איז ניט געשאפן גע-
ווארן אין איין אטעם, לויט עמעצנס באפעל.

דערנאך שמעלט זיך דארווינס שוף אפ בא די פאלינעזישע אינדז-
לען, און וויטער—בא דער ווינדערלעכער אווסטראליע, ווו די כניעס
און פייגלען זינען פון אוראלטן אפשאבאם, ווו סיגעפינט זיך דער
שווארצער שוואן און סוואקן וועלדער, וואס גיבן ניט קיין שאפטן. דאס
זינען וועלדער פון שמעקיקע עווקאליפטן, הונדערט פופציק מעטער** די
הייך און צען מעטער*** די ברייט. די בלוי-גרינע ניט-אפפאלנדיקע בלע-
טער זייערע גיבן ניט קיין שאפטן, ווייל זיי זינען מיטן ראנד געווענ-
דעט צו דער זון. אף דידאזיקע בלעטער מיילט זיך ארויס, ווי טוי, צו-
קער-מאן. צווישן אט דער אויסערגעוויינלעכער נאטור גיט זיך דארווין
אינגאנצן אפ צו זינע אויסווכונגען און זאמלט צונויף ווערטפולע מא-
טעריאלן.

דערנאך פארט „ביגל“ איבערן אינדישן יאם אלץ מער אף מינעוון,
פארהאלטנדיק זיך בא די פארשיידענע אינדזלען, וואס טרעפן זיך אפן
וועג.

און אט איז ווידער דער אטלאנטישער יאם. דארעם-אמעריקע פון
מיזרעך-זייט, בראזיליע, און נאכן לעצטן אפשטעל בא די אזארישע
אינדזלען, קומט „ביגל“ אן קיין ענגלאנד.

די ריזע צרום דער ערד איז פארענדיקט. פון שוף איז דארווין
ארטא שוין אלט א ריפער געלערנטער. סאכאקל מיט פינף יאר צוריק
האט ער זיך געלאזט אין וועג ווי א ליבהאבער א ריזנדער אן א בא-
שטימטן פלאן.

איצט האט ער אין זינע הענט די שליסלען פון אסאך נאטור-סוי-
דעם.

* אריבער 40 פוה.

** 70 קלאמטער.

*** 4 1/2 קלאמטער.

לעבן און טויט

דארווין האט געפראכט מיט זיך א טייערע מאטאנע פאר דער מענטש-
חיט. דערוויל אבער איז עס געווען נאר רוי-מאטעריאל, וועלכן מע-
דארף ערשט פאארבעטן.

די ארבעט וועלט אים געווען אסאך גרינגער, ווען ער וועלט ניט
געווען געקומען א קראנקער, אן אפגעשוואכטער און א קאליקע. ניט
גרינג קוכט אן ארויסרייכן פא דער נאטור אירע סוידעס! די גאנצע
רייזע האט דארווין געליטן פון יאם-קראנקייט. וועס האט פון גאר
אויסגעמאטערט זיין שטארקן צרגאניזם. זיין מאגן האט זיך אפגע-
ווינט צו קאכן—פונעם שטענדיקן פּרעכן בעשאסן הוידען אף די יא-
מען. דאס איז אים פארבליבן אפן גאנץ לעבן. א מדערטרעגלעכע
ליידן האבן אים ניט געלאזט ארבעטן מער ווי פיר-פינף שעה א טאג.
דארווינס וויסנשאפטלעכע ארבעט איז געווען א קאלאסאלע, דערי-
בער זיינען זיינע גרונטלעכע ווערק ארויס גאנץ שפעט.

ערשט אין דריי און צוואנציק יאר ארום נאך דער רייזע, איז ארויס
זיין בוך „דער אפשטאם פון מינים“, וועס אנטהאלט אין זיך די לערע
וועגן אנטוויקלונג פון לעבן אף דער ערד.

דאס צווייטע ווערק „אפשטאם פונעם מענטשן“ איז דערשינען אין
צוועלף יאר ארום.

דאס זיינען דארווינס צוויי גרונט-ווערק, וועס האבן געמאכט אן
איבערקערעניש אין די מענטשנס מויכעס.

דארווין האט קלאר באוויזן, אז דאס לעבן אף דער ערד איז ניט
געווענדט אין קיין שום גאט, און די באשעפענישן ארדענען אליין איין
זייער לעבן, צופאסנדיק זיך צו דער ארומיקער נאטור. דערדאזיקער
געדאנק האט געווירקט ווי א פאמבע אף דער גאנצער וויסנשאפטלעכער
געזעלשאפט און באזונדערס אף די גייסטלעכע: דארווינס לערע מאכט
דאך ארבעטלאז „דעם אויבערשטן“. דארווינס לערע איז טייקעף דער-
קלערט געווארן פאר אן אפיקארמישער און גאט-פיינטלעכער.

די קירך האט אבער שוין ניט געהאט די קראפט, וועס אמאל. זי
האט ניט געקאנט פארברענען דעם אפיקוירעס און פארווערן
זיין לערע, און דארווין האט רויק ארויסגעלאזט איין ביכל נאך א
צווייטן.

דארווינס געדאנקען זיינען אומעטום דורכגעדרונגען. זיינע ווערק
זיינען איבערגעזעצט אף די הויפט-שפראכן. זיי זיינען געווארן איינע
פון די יעסוידעס פונעם לערנען אין אלע שולן פון דער וועלט.

דארווין איז ניט געווען קיין אויסגעהאלטענער רעוואלוציאנער, אבער זיין לערע האט פארמאגט א גרויסע רעוואלוציאנערע קראפט. דארווין האט געוואלט נאר איינם — מע זאל אים לאזן רוק ארבעטן. דעריבער האט ער זיך באמיט אין זינע ווערק ניט אנדערן די רעליגיע. אבער זיין לערע האט בעמיילע געפירט צום אפלייקענען די רעליגיע. דעריבער האבן די גיסיטיקע קיינמאל ניט געוואלט שאלעם מאכן מיט דערדאזיקער לערע.

בא זיך אין קאפינעט אבער פלעגט דארווין אפן ארויסזאגן זינע מיינונגען וועגן דעם.

— איך האב אפגעווארפן די רעליגיע בא פערציק יאר. — האט ער געזאגט איין געלערנטן.

— פארוואס אזוי שפעט? — האט יענער געפרעגט.

— ווייל פריער האב איך קיין צייט ניט געהאט צו טראכטן וועגן דעם.

— פארוואס פארט האט איר זי אפגעווארפן? האט זיך דער גע- לערנטער אלץ דערפרעגט.

— ניטא קיין פאקטישע באווייזן. — האט פאשעט געענטפערט דער גרויסער פארשער פון די נאטור-סוידעס.

א צווייטער רעוואלוציאנער און הייסער קעמפער אין דער וויסנ- שאפט און אין לעבן, דער רוסישער געלערנטער טימיריאזעוו, האט באזוכט דארוויינען, ווען יענער איז שוין אלט געווען 68 יאר. צו אים איז ארויסגעגאנגען א פעקאועדיקער זאקן מיט א גרויסער וויסער בארד, מיט טיף איינגעפאלענע אויגן און מיט א רויקן מילדן בליק.

„אין דעם, וואס ער האט גערעדט, — שרייבט טימיריאזעוו, — האט זיך ניט געפילט קיין אלטקייט, שעמענזיעסדיקייט, מוסערדיקייט. פארקערט, זינע רייד זינען געווען לעבעדיק, קעמפערש און שארפ- זיניק.“

די צוויי גרעסטע מענטשן פון יענער צייט — דארווין און מארקס — האבן זיך געביטן מיט זייערע וויסנשאפטלעכע ווערק. אלס צייכן פון א באזונדערער אכטונג פון יעדן איינעם פון זיי צו די פארדינסטן פון דער מענטשהייט.

טשארלו דארווין איז געשטארבן דעם 7 מארט 1882 יאר, ניט האפנדיק איבערגעריסן די ארבעט ביז זינע לעצטע טעג.

Цена 7 коп.
1.

ВКР 7 1275

На еврейском языке

Вл. Черевков.

ЧАРЛЗ ДАРВИН

ЦЕНТРАЛЬНОЕ ИЗДАТЕЛЬСТВО НАРОДОВ СССР,
Москва, центр Никольская, 10